

Személyiségzavarok

Olyan személyiségek, akik az átlagtól a legkülönbözőbb módokon eltérnek –abnormalitásuk miatt maguk is szenvednek és a társadalom is szenved tőlük. (K. Schneider)

A személyiségzavarok felosztása az előtérben álló magatartásformák alapján történik.

1.) A clusteres személyiségzavarok. (különcök, „majdnem pszichotikusak”)

a. Paranoid

- Rendkívül érzékenyek a kudarccal, elutasítással szemben
- Nagyfokú bizalmatlanság, gyanakvás
- Kerülik a szorosabb emberi kapcsolatokat
- Gyakori agresszív reakciók, „védekezés”

b. Skizoid

- Beszűkült érzelmi élet, anhedonia. (Az anhedónia az öröm, az érdeklődés, illetve a pozitív érzelmek (öröm, vidámság, lelkesedés, optimizmus stb.) átélésére való képesség elvesztése vagy jelentős csökkenése.)
- Távolságtarás, emocionális hidegség jellemző
- A társadalmi normákat felületesen követik, „különcök”

c. Skizotíp

Hűvös, igen nehezen megközelíthető. Viselkedése különc, nemegyszer bizarr, bizalmatlan, gyanakvó.

Gondolkodása furcsa, ködös, sejtelmes, mágikus, misztikus elemekkel (telepátia, szellemek) tarkított, beszéde bizonytalan, többféleképpen értelmezhető, homályos megfogalmazásokkal teli. Öltözködése szokatlan, extravagáns, környezetébe nem illő, egész személye valamiféle megfoghatatlan elvontságot tükröz.

2.) B clusteres személyiségzavarok

a. Narcisztikus

- Mértéktelenül énközpontú, önszerető, a másik ember érzéseit, gondolatait nem veszi figyelembe. Magát olyan embernek tartja, akinek különleges jogai vannak.
- Kapcsolatai felszínesek, társaira azért van szüksége, hogy kiszolgálják, felnézzenek rá és elismerjék.
- Hosszútávú kapcsolatot nehezen létesít, de nem is vágyik komoly, bensőséges kapcsolatra. Viselkedése gyakran irigységre utal, követelőző lehet, mindent a magáénak szeretne tudni.
- Kudarccal visszahúzódik, de ezt is gyakran a saját nagysága jeleként mutatja ki.
- Saját jelentőségét, a világban való szerepét irreálisan többnek éli meg, sikeresnek, tökéletesnek, hatalmasnak érzi magát, és gondolatai nagyon gyakran e körül járnak. (nagyzásos fantáziák)
- Enyhe kritika következményeként is indulatot, feszültséget, dühöt él át, ezért az ilyen helyzeteket próbálja kerülni.
- Kedvességet, melegséget vár, ugyanakkor viszonzni nem tudja, tehát stabil kapcsolatot sem tud kialakítani.

„A narcizmus a mai korunkra jellemző.”

b. Borderline

Borderline személyiségzavarban szenved valaki, ha kapcsolatai instabilak, állandóan változik az énképe, ingadozik a hangulata, és nem tudja impulzusait ellenőrzése alatt tartani. Ezt a mintázatot az alábbiak közül legalább öt maladaptív vonás megléte fejezi ki:

Identitászavarok

- A valós vagy elképzelt elhagyatás elkerülése érdekében tett kétségbeesett erőfeszítések.
- Állandó üresség érzés.
- Identitásproblémák: állandóan változó érzések azzal kapcsolatban, hogy kicsoda és miben hisz.

Hangulatizavarok

Érzelmi labilitás, hangulati ingadozás - intenzív szomorúság, ingerlékenység és szorongás váltakozásával.

Intenzív és erősen hullámzó kapcsolatok másokkal, melyeket az idealizálás és a leértékelés szélsőségei közti váltakozás jellemez.

A Harag mértéke gyakran nincs arányban a kiváltó körülményekkel, a düh kontrollálása nehézségekbe ütközik.

Észlelésizavarok

- Stressz hatására, paranoid gondolatok (úgy érzi, üldözik), vagy súlyos disszociatív tünetek (úgy érzi, "elkülönül" önmagától, mintha álomban lenne) megjelenése.

Viselkedésizavarok

Az esetlegesen önromboló impulzusok (túlköltekezés, óvatlan autóvezetés, falásrohamok, szex,alkohol,drog)ellenőrzés alatt tartásának nehézségei. Visszatérő öngyilkossági kísérletek, vagy önmegsebzés, öncsonkítás.

"Borderline-nak lenni azt jelenti, hogy az ember kevésbé érzi, kicsoda valójában és mitől kap erőt. Szélsőséges esetben azt is jelentheti, hogy másokhoz kell fordulnia, jelzésekért, hogy mikor egyen, igyon, pihenjen, sőt nevéssen vagy sírjon. Jelentheti azt, hogy erősen ragaszkodik egy emberhez, eszméhez vagy tárgyhoz az egyik napon, és teljesen elhanyagolja ugyanezt egy másikon. A saját énről, értékekről, szenvedélyekről való állandó kép hiánya a borderline személyiség alaproblémája. Véletlenszerű áramlás a térben a fent és lent bármilyen érzése nélkül, úgy, hogy térképpel sem rendelkezik, mely mutatná, hol van épp vagy hová tart. Borderline-nak lenni az érzelmek állandóságának hiányát, a pillanatról pillanatra való létet jelenti, mely folytonosság, bejósolhatóság és jelentés nélküli. Aki borderline, az életet töredékekben éli meg, inkább pillanatfelvételek sorozataként, mint mozgóképként. Élmények különálló pontjai, melyek nem állnak össze egészé."

2.) C clusteres személyiségzavarok

a. Hisztrionikus

- Túlméretezett emocionalitás
- Teátralitás, igénylik a középpontba kerülést
- Felszínes és labilis érzelmek
- Könnyen befolyásolhatóak
- Manupulatív célú viselkedés gyakori

b. Szorongó (elkerülő)

- Szociális fóbia szem.z. variánsa
- Sérülékenység a kritikával szemben
- Visszahúzódás az interperszonális kapcsolatokból
- Feszültség gyakori ill. vágy az elismerésre
- Alkohol, drogabúzus

c. Függő (dependens)

- Önálló döntési képtelenség
- Más személyekhez orientálódnak
- Kritikával és elutasítással szemben érzékenyek
- Félelem, depresszió társulhat

- ha megszakad a dependens kapcsolat, szorongásos depresszió társulhat

d. Kényszeres

- Tökéletességre való – teljesíthetetlen – törekvés
- Állandó elégedetlenség, szigorú normák állítása
- Félelem a hibázástól, bizonytalanság
- Kényszerbetegség és depresszió gyakori lehet
- Perfekcionizmus, fukar, makacs
- „Legjobb főnökök”-minden megy csak az alkalmazott szenved